

3. Збірник пам'яті Симона Петлюри (1879-1926). – К.: МП «Фенікс», 1992. – 260 с.
4. Життя і смерть полковника Коновальця. Документи. Матеріали. Спогади. Щоденники. Листи. Фотографії. – Львів: Червона Калина, 1993. – 328 с.
5. Кравчук М. Правова політика в сучасній Україні: сутність, особливості формування та реалізації / М. Кравчук, В. Матола // Актуальні проблеми правознавства. – Тернопіль. – 2018. – №1. – С. 35-41.
6. Кравчук М. В. Теорія держави права (опорні конспекти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М.В. Кравчук. – Вид. 3-є, переробл. й доповн. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 524 с.
7. Макарчук О.Г. Роль солдатських виборчих органів у демократизації російської армії в 1917 р. / О.Г. Макарчук // Вісник Державного університету «Львівська політехніка». – № 377. Держава та армія. – Львів. – С.60-66.
8. Петлюра С. В. Вибрані твори та документи / Уклад. Л. В. Голота. – К.: Фірма «Довіра», 1994. – 271 с.
9. Петлюра С.В. Статті // Упоряд. та авт.передм. О. Климчук. – К.: Дніпро, 1993. – 341 с.
10. Пінак Є. Військо Української революції 1917-1921 років / Євген Пінак, Микола Чмир; під заг. ред. К. Галушка. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. – 432 с.
11. Савченко В. А. Симон Петлюра / В. А. Савченко. – Харків: Фолио, 2004. – 415 с.
12. Савченко В. А. Симон Петлюра / В. А. Савченко. – Харків: Фолио, 2009. – 123 с.
13. Сідак В. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника: Наукове видання / В. Сідак, Т. Осташко, Т. Бронська. – К.: Темпора, 2004. – 416 с.
14. Шиянюк Ж.В. Зовнішньополітичне становище України напередодні і в період приходу до влади Директорії / Ж.В. Шиянюк // Вісник Державного університету «Львівська політехніка». – № 377. Держава та армія. – Львів. – С. 84-91.

УДК 141.7

Justyna Krzywkowska
Dr, Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

USTAWA O WOLNOŚCI SUMIENIA ORAZ ORGANIZACJACH RELIGIJNYCH Z 1991 R. ŹRÓDŁEM UKRAIŃSKIEGO PRAWA WYZNANIOWEGO

Przez prawo wyznaniowe rozumie się zbiór norm prawnych określających stosunek państwa do zjawiska religijności, których istotną treść stanowią gwarancje poszanowania wolności sumienia, religii i wyznania oraz zasady relacji instytucjonalnych między państwem a związkami wyznaniowymi. Zagwarantowanie prawa do wolności religijnej należy do podstawowych

obowiązków państwa. Poziom wykonania tego prawa uzależniony jest od wzajemnych relacji pomiędzy państwem a kościołami w sferze publicznej [7].

Podstawowymi źródłami ukraińskiego prawa wyznaniowego są: Konstytucja Ukrainy z dnia 28 czerwca 1996 r. [1] oraz ustawa o wolności sumienia oraz organizacjach religijnych z dnia 23 kwietnia 1991 r. [2] Konstytucyjne gwarancje prawa wyznaniowego zawiera przede wszystkim art. 35 ukraińskiej ustawy zasadniczej - «Każdy ma prawo do swobodnego wyboru światopoglądu i wyznania. Prawo to obejmuje wolność wyznawania jakiejkolwiek religii albo nie wyznawania żadnej, uprawiania bez przeszkód pojedynczo lub grupowo kultu i obrzędów rytualnych, prowadzenie działalności religijnej. Stosowanie tego prawa może być ograniczone przez ustawę tylko w interesie obrony porządku społecznego, zdrowia i moralności publicznej albo obrony praw i wolności innych ludzi. Cerkiew i organizacje religijne na Ukrainie są oddzielone od państwa, a szkoła - od cerkwi. Żadna religia nie może być uznana za państwową lub obowiązującą. Nikt nie może być zwolniony z obowiązków wobec państwa ani odmówić wykonywania postanowień ustaw z powodu przekonań religijnych (...)». Artykuł ten dotyczy unormowań odnoszących się do sytuacji prawnej poszczególnych ludzi, jak i określa zasady stosunku państwa do cerkwi i organizacji religijnych.

W ustawodawstwie ukraińskim na oznaczenie «kościołów» i «innych związków wyznaniowych» używa się pojęcia «organizacje religijne», za które uznaje się takie organizacje, które utworzono «w celu zaspokajania potrzeb religijnych obywateli, w tym wyznawania i szerzenia wiary oraz działania zgodnie z własną instytucyjno-hierarchiczną strukturą» [2, art. 7]. Funkcjonowanie publicznej sfery działalności tych organizacji podlega Ministerstwu Kultury (Departament ds. Religii i Narodowości). Obszarem działania organu wyznaniowego jest rejestracja statutów centrów religijnych, administracji religijnych, domów zakonnych, bractw religijnych, misji, zakładów religijnych oraz dokonywanie zmian i uzupełnień w nich. Jak czytamy na stronie Ministerstwa Kultury na dzień 1 stycznia 2017 r. w ukraińskim porządku prawnym zarejestrowanych było 34 385 organizacji religijnych [6]. Najliczniejszą grupę wśród organizacji religijnych stanowią Kościoły chrześcijańskie należące do tradycji wschodniej. W tej grupie aktywne są zwłaszcza Kościoły Prawosławne (Ukraiński Kościół Prawosławny Patriarchatu Moskiewskiego, Ukraiński Kościół Prawosławny Patriarchatu Kijowskiego i Ukraiński Autokefaliczny Kościół Prawosławny). Poza tradycyjnymi kościołami prawosławnymi w porządku prawnym Ukrainy zarejestrowane zostały także inne wspólnoty wywodzące się z prawosławia, np. Ruski Prawosławny Kościół Staroobrzędowców, Ukraińska Autonomiczna Cerkiew Prawosławna, Apostolska Cerkiew Prawosławna, tzw. Cerkiew Zakordonna, Autokefaliczna Cerkiew Prawosławna-Kanoniczna. Natomiast wśród ukraińskich katolików najwięcej wiernych identyfikuje się z Ukraińskim Kościołem Greckokatolickim. Spora część Ukraińców deklaruje swoją przynależność do licznych wspólnot ruchu protestanckiego. Kościół Rzymskokatolicki sprowadzony jest do rangi kościoła mniejszościowego. Obecnie na strukturę organizacyjną Kościoła łacińskiego na Ukrainie składa się archidiecezja lwowska oraz diecezje: kijowsko-żytomierska, kamieniecko-podolska, łucka, mukaczewska, charkowsko-zaporoska i odesko-symferopolska.

Biorąc pod uwagę zakres podmiotowy omawianej ustawy należy wskazać, że prawo do wolności religijnej dotyczy wyłącznie obywateli ukraińskich [2, art. 3]. Natomiast w zakresie przedmiotowym zagwarantowano tylko «sprawowanie kultów

religijnych oraz otwarte wyrażanie przekonań religijnych lub ateistycznych». Chociaż z art. 5 analizowanej ustawy wynika, że państwo nie ingeruje w działalność organizacji religijnych, to biorąc pod uwagę art. 14 ustawy istnieje możliwość ich tworzenia na podstawie wyłącznie wniosku 10 pełnoletnich obywateli. Widoczna jest tu nadmierna ingerencja organów państwa w sprawy własne organizacji religijnych. Ważną do rozwiązania kwestią jest umożliwienie tworzenia katolickich parafii zgodnie z Kodeksem Prawa Kanonicznego, czyli przez biskupa diecezjalnego, a nie tylko w formie wniosku złożonego przez 10 pełnoletnich obywateli. W przedmiotowej ustawie istnieje specyficzny podział klasyfikacyjny organizacji religijnych na gromady (hromady, grupy) religijne, zarządy oraz centra religijne, zakony, bractwa i misje, duchowne zakłady oświatowe i zrzeszenia organizacji religijnych, które są reprezentowane na zewnątrz przez swoje centra. Według opinii Łesi Kovalenko kościoły «przypuszczalnie, są one zaliczane do ostatniej kategorii» [4, 92-94]. Zgodnie z art. 8 ustawy gromady tworzone są na zasadzie dobrowolnego zrzeszania się pełnoletnich obywateli wyznających wspólną wiarę, natomiast w pozostałych przypadkach ustawodawca przyjął zasadę obowiązkowości rejestracji państwowej przewidzianej dla organizacji religijnych. Ustawa w art. 29 «miejscowym radom ludowych deputowanych i ich komitetom wykonawczym» nadaje uprawnienie do «kontroli państwowej nad przestrzeganiem ustawodawstwa Ukrainy o wolności sumienia i organizacjach religijnych». Sądowa decyzja o likwidacji organizacji religijnej może zapaść w następujących przypadkach: jeśli jej istnienie i działalność powodują zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego, życia, zdrowia i moralności obywateli; jeżeli uczestniczy ona w działalności partii politycznych lub udziela im wsparcia finansowego, prowadzi agitację lub finansuje kampanie wyborcze; gdy samowolnie zajmuje świątynie lub przywłaszcza majątek kultowy [4, 97].

Ukraiński ustawodawca uważa, że religijna edukacja nie jest obowiązkiem leżącym po stronie władzy państwowej. Jak stanowi art. 6 ustawy w szkołach publicznych przyjęto zasadę nieobowiązkowego nauczania religii. Ponadto art. 11 ust. 1 ustawy przewiduje możliwość zakładania seminariów duchownych przez centra i administracje religijne dopiero po zarejestrowaniu ich statutów. Organizacje religijne w ramach prowadzonej działalności kulturalno-oświatowej mogą zakładać szkoły niedzielne, ale funkcjonują one poza powszechnym systemem ukraińskiego szkolnictwa [5]. W systemie szkolnictwa wyższego od wielu lat funkcjonuje Ukraiński Uniwersytet Katolicki we Lwowie, który od 2006 r. uzyskał prawo nadawania dyplomów na kierunku teologia i te dyplomy uznawane są przez państwo.

W art. 31 ustawodawca przewidział odpowiedzialność karną, administracyjną i cywilną funkcjonariuszy i obywateli naruszających przepisy ustawy [3]. Niestety ukraiński prawodawca nie uznał wolności sumienia jako dobra osobistego podlegającego ochronie cywilnoprawnej. W art. 21 ust. 5 ustawy organizacje religijne organizujące publiczne nabożeństwa, obrzędy religijne, ceremonie i procesje zobowiązane zostały do uprzedniego uzyskania przez nie każdorazowej zgody właściwej miejscowo administracji wiejskiej, osiedlowej lub miejskiej rady deputowanych. Ponadto na organizacje religijne nałożono obowiązek przestrzegania w trakcie tych spotkań przepisów, dotyczących porządku i bezpieczeństwa publicznego, życia, zdrowia i moralności oraz poszanowania praw i wolności innych osób (chodzi tu o te wszystkie obrzędy religijne, które mają być organizowane poza świątyniami i wkraczać będą w miejsca publiczne). Art. 8 ustawy dla legalnej działalności grupy religijnej, która nie ma zamiaru ubiegać się o przyznanie statusu osoby prawnej nie przewiduje obligatoryjnego zawiadomienia organów państwowych o jej utworzeniu. W

установодавстві українським формально створено можливість функціонування дусzpasterstw спеціальних для воjsка, поліції і служб пенитенціальних. Загадненням стану майтаткового організації релігійних oraz kwestiom tytuлу правного до об'єктів призначення релігійного установа посьвієча niewiele uwagi. Organіzacje релігійне posiadajęce osobowość правнtą мајт право до «korzystania dla swoich potrzeb релігійних z budynków і майтатку przekazanego на podstawie умов паństwowych, społecznych, бадз przez організації lub obywateli». Art. 25-28 ustawy stanowi powielenie postanowień kodeksu pracy. Ustanova umożliwia органіzacjaм релігійным zatrudnianie w nich duchownego, ale do takiego zatrudnienia мајт zastosowanie wylęcznie wewnętrzне uregulowania kościelne. W українським porządku правным nie uwzględniono uprawnień do tworzenia jednostek organizacyjnych kościelnych wynikajęcych z prawa wewnętrzного kościołów.

BIBLIOGRAFIA:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Закон України про свободу совісті та релігійні організації, ВВР 1991, № 25.
3. Кримінальний кодекс України, ВВР 2001, № 25.
4. Ł. Kovalenko, Podstawowe regulacje wyznaniowe w prawie ukraińskim, «Studia z Prawa Wyznaniowego» 2002, t. 5.
5. Nikolajew J., Kolektywny wymiar prawa do swobody światopoględu i przekonañ релігійних oraz jego realizacja w ukraińskim systemie правным, Lublin 2016.
6. <https://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr2017/67269/> (dostęp: 01.04.2018).
7. Byś J., Realizacja prawa do wolności sumienia і związków wyznaniowych na Ukraini (1991-2013). Wybrane zagadnienia, [w:] *Reddite ergo quae sunt caesaris caesari et quae sunt Dei Deo. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisz, H. Stawniak, Lublin 2014.

УДК 349.6

Патлачук О. В.

к. ю. н., викладач Краматорського економіко-гуманітарного інституту

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА ЗАКОНУ УРСР «ПРО ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА» 1991 Р.

Актуальність теми дослідження пов'язана з тією обставиною, що на сьогодні стан довкілля в Україні створює реальну загрозу життєдіяльності населення і зводить нанівець будь-які успіхи у сфері поліпшення соціального й економічного розвитку. Недостатня увага до проблем екологічного розвитку веде до збільшення числа регіонів екологічного лиха та різкого зменшення чистих та слабо забруднених територій. Екологічна модель, що